

از بوشهر تا بوشهر

میشم رسانایی

۱۳۹۹

سرشناسه	: رضایی مجید، میثم، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: از بوشهر تا بوشهر/ نویسنده میثم رضایی؛ ویراستار احمد دریانورد.
مشخصات نشر	: بوشهر: هلیله، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۰ ص.: مصور (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۳۰۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۶-۲۹۰.
موضوع	: پوشاک -- ایران -- تاریخ
موضوع	: Clothing and dress -- Iran -- History
موضوع	: پوشاک -- ایران -- بوشهر (استان)
موضوع	: Clothing and dress -- Iran -- Bushehr (Province)
موضوع	: پوشاک -- کشورهای عربی -- تاریخ
موضوع	: Clothing and dress -- Arab countries -- History
موضوع	: پوشاک -- تاریخ
موضوع	: Clothing and dress -- History
شناسه افزوده	: دریانورد، احمد، ۱۳۶۱ -، ویراستار
رده بندی کنگره	: GT1۴۲۰
رده بندی دیوید	: ۳۹۱/۰۰۹۵۵۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۷۰۱۹۷

«از بوشهر تا بوشهر»

نویسنده: میثم رضایی

ویراستار: احمد دریانورد

ناشر: هلیله

صاحب امتیاز: انتشارات هلیله

طراح جلد: آتلیه انتشارات هلیله

تعداد صفحه: ۲۹۰ صفحه

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۹

چاپ: پیشگام شمارگان: ۴۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۳۰۶-۸

نقل و چاپ این اثر به شیوه‌های گوناگون منوط به اجازه رسمی از صاحب امتیاز است.
نشانی: بوشهر. خیابان طالقانی. کوچه سنگسر ۳۲. ساختمان آریا. طبقه اول. واحد یک

تلفن: ۰۹۱۷۱۷۳۱۷۷۶. کد پستی: ۶۷۷۹۷۹۲۷۹۹۰

Instagram.com /heleilehpub

Gmail.heleilehpub@gmail.com

فهرست

۱۱.....	مقدمه
۱۵.....	بخش اول: پوشاک در ادوار مختلف تاریخ بشر
۱۹.....	یونان
۱۹.....	کلاه س
۲۰.....	جیتون
۲۰.....	پیلوس
۲۱.....	سربس و پوش
۲۲.....	روم
۲۳.....	تونیک (لباس کوتاه)
۲۳.....	لباس رسمی شه‌پندان
۲۴.....	تگا
۲۴.....	استلا و پالا
۲۶.....	مصر
۲۷.....	لباس مردان
۲۸.....	لباس زنان
۲۹.....	تمدن بابلی و تمدن آشوری
۳۲.....	پرشیا یا ایران
۳۲.....	عیلامیان
۳۳.....	مردان:
۳۳.....	سرپوش
۳۴.....	زنان:
۳۸.....	مادها
۳۸.....	مردان:
۳۸.....	پیراهن تونیک:
۳۸.....	شلواز:
۳۸.....	سرپوش مادها:
۳۹.....	زنان:

۴۰	هخامنشیان
۴۰	مردان
۴۰	پیراهن رویا کندیس
۴۱	شنل
۴۱	پوشش سر
۴۲	زنان
۴۳	ساسانیان
۴۳	س مردان
۴۳	پیراهن یا تونیک
۴۴	شلوار
۴۴	پوشش سر
۴۵	پوشش زنان ساسانی
۴۶	شلوار
۴۷	پوشش دوره صفویان
۴۷	پوشش مردان
۴۷	پوشش سر
۴۷	دستار و عرقچین
۴۸	پوشش تن
۴۹	پوشش زنان
۵۳	پوشش در دوران قاجار
۵۴	پوشش مردان
۵۴	کلاه
۵۴	پیراهن
۵۵	شلوار، شال و کمر بند
۵۵	قبا
۵۶	پوشش زنان در دوره قاجار
۵۶	دوره‌ی اول
۶۴	رضا شاه و محمدرضا شاه
۶۸	تمدن غرب و صنعت پوشاک

گوچی:	۶۹
لاکست:	۶۹
پرادا:	۶۹
دیور:	۶۹

بخش دوم: سه عامل تأثیرگذار بر روی لباس

میرمذهب، شرایط آب و هوایی و شرایط اقتصادی	۷۵
مذهب به عنوان فرهنگی قوی در جهان:	۷۶
تأثیر دین بر لباس:	۷۷
مسیحیان:	۷۸
مسلمانان:	۸۰
شرایط آب و هوایی و جغرافیایی	۸۲
شرایط اقتصادی و تأثیر آن در پوشش	۸۵

بخش سوم: پوشش مردم ایران بویژه زندگانه سفرنامه نویسان و محققان ایرانی، عرب و غربی

ابو اسحاق ابراهیم اصطخری	۹۲
ابن حوقل	۹۳
آلفونسو د آلبوک	۹۷
پدرو نیسکیرا	۱۰۰
جین دی سیونست	۱۰۳
ابه کاره	۱۰۵
میرزا محمد حسین مستوفی	۱۰۷
سرجان مالکوم	۱۰۹
چارلس داویس	۱۱۱
سروليام اوزلی	۱۱۴
جیمز موریه	۱۱۶
سرجان جانسون	۱۱۹
ارمنیان پوشش:	۱۲۱
ابراهام رییس	۱۲۵

۱۲۶	دیوید ساسون
۱۲۷	جیمز سیلک باکینگهام
۱۳۰	ستوان توماس لمسدن
۱۳۲	جیمز بالیه فریزر
۱۳۳	مردان اسب سوار
۱۳۳	زنان اسب سوار
۱۳۵	سر جیمز ادوارد الکساندر
۱۳۸	مزریم رند ویلستید
۱۳۹	اوضاع لباس و شکل و ظاهر مردمان خلیج فارس :
۱۴۲	بویس دوبوکس
۱۴۵	مادام د. فوا
۱۴۹	سرریچار فانیس
۱۵۰	جرج کرزن
۱۵۲	رابرت بینینگ
۱۵۵	بایر تیلور
۱۵۷	دکتر کلویل
۱۵۸	مجله جتلمن انگلستان
۱۵۹	کاپیتان هری ویلس دارل دوندت
۱۶۱	حاجی محمد زاده پیرزاده نایبی
۱۶۲	ادوین لورد ویک
۱۶۳	یوشیدا ماساهارو
۱۶۳	ایزابلا برد
۱۶۶	جان گردن لوریمر
۱۶۶	محمد علی سدید السلطنه
۱۸۱	جلال آل احمد
۱۸۳	بوشهر تا قبل از انقلاب
۱۸۵	بخش چهارم: پوشش مردم کشورهای حوزه خلیج فارس
۱۸۷	عمان
۱۹۰	لباس زنان عمانی

۱۹۲	لباس مردان در عمان
۱۹۵	امارات
۱۹۷	لباس زنان
۱۹۸	لباس مردان
۲۰۰	قطر
۲۰۲	کویت
۲۰۶	حریز
۲۱۰	عجمستان
۲۱۵	آلبوم نصاییر: نقاشی ها و عکس های کمتر دیده شده از بوشهر
۲۶۷	ارجاعات و منابع
۲۶۸	ارجاعات
۲۷۶	منابع و مؤاخذ
۲۸۵	منابع و مؤاخذ و سایت های معتبر عربی
۲۸۶	منابع و مؤاخذ انگلیسی

مقدمه

ایران با دارا بودن تنوع فرهنگی، قومی و نژادی یکی از کشورهای منحصر به فرد است که هر محقق کنجکاوی را جذب می‌کند تا در مورد گذشته، غنی آن دست به تحقیق بزند. این تنوع، ایران را به مثابه فرش دست بافی کرده که هر گوشه‌ی آن را قومی به زیبایی نقش زده است. یکی از شگفتی‌های ایران تنوع پوشش و لباس آن است که چشم‌ه‌ریبنده‌ای را خیره می‌سازد. ولی متأسفانه کمتر محقق به سمت شناساندن این گنجینه‌ی بزرگ تاریخی ایران رفته و این موضوع، هم‌چنان بکرباقی مانده است. این امر را ترغیب کرد تا دست به تحقیق گسترده در این باره بزنم. از این رو به چند دلیل برای تحقیق در شهر بوشهر را انتخاب کردم. بوشهر، شهری در جنوب غربی ایران و یکی از بنادر قدرتمند دوره‌ی صفویه، افشار و اوایل دوره‌ی قاجاریه است.

در دنیای امروز ما، جهان غرب با پیشگام شدن در صنعت پوشش و مد، تمام دنیا را از لحاظ فرهنگی در چمبره‌ی خود قرار داده است. لباس با خود اندیشه و تفکر و طرز زندگی می‌آورد و این را غربیان صد سال پیش متوجه شدند و با در دست گرفتن

یکی از کلیدی‌ترین جهات تمدنی و فرهنگی، در حال غلبه بر تمامی کشورهای اطراف خود هستند. آنان سالانه درآمدی هنگفت از این راه بدست می‌آورند و با سیطره‌ی فرهنگی بر دیگر کشورها دست به چنین اقدامی می‌زنند. در ایران کسانی هستند که هنوز کت و شلوار غربی را ایرانی می‌دانند که این خرد امری دردناک است.

بوشهر خود به تنهایی آنچه را که یک محقق می‌خواهد دارد. شهری بندری و بسیار مهم که دروازه‌ی ورود جهانگردان و سفرناهیان و جاسوسان و همین‌طور ورود اجناس از جمله پارچه بوم است. شهر در تمام این مدت علیرغم مراودات بسیاری که داشت لباس محلی آن هم چنان ثابت مانده بود. اما در دوران اخیر با کج فکری حکام مستبد و حکامی که به خیال خود با یک دست که این ایران می‌توانند بر تمام ایران سلطه پیدا کنند، باعث فرهنگ‌زدایی و از دست رفتن لباس محلی و همین‌طور باعث از بین رفتن سیطره‌ی بوشهر بر کل خلیج فارس شدند.

بوشهر یکی از شهرهای خفته بر حاشیه‌ی خلیج فارس است که با درایت شیوخ و خان‌هایش تا سال‌هایی بر خلیج فارس سلطه داشت و سال‌ها بحرین (قطیف، الاحساء) و کشورهای اطراف را تحت سیطره‌ی فرهنگی و سیاسی خود قرار داده بود. ولی با کج سلیقگی و خودخواهی پادشاهان رونت این شهر رو به افول گذاشت.

از قرن سوم هجری قمری تا اوایل دوره‌ی قاجار نمی‌توان نقش اعراب را در بوشهر نادیده گرفت. بیشتر حکام عرب

بودند و با شناختی که از خلیج فارس و دریای عمان و هند داشتند ایران را بر این نقطه‌ی استراتژیکی مهم مسلط کردند. از این حکام مستقل و قوی می‌توان به نقش مهم خاندان آل خلیفات در دیلم و آل زعاب در گناوه و آل مذکور در پوشهر اشاره کرد. در این کتاب سعی کرده‌ایم که بیشتر از چشم بیزین سفرنامه‌نویسان، جهانگردان و بعضاً جاسوسان، به نوع لباس‌های پوشهر و پوشش مردان و زنان پردازیم. چون آنان ریزبینانه و بسیار شفاف در مورد این تغییرات و نوع پوشش و لباس‌های محلی این مردمان قلم زده‌اند.

این منابع بسیار گسترده است اول و بکر هستند. اما متأسفانه کمتر محققى به این امر بزرگ توجه کرده است. از جمله این جهانگردان و سیاحان می‌توان به ابن حوقل و ابیه کاره و جان مالکوم و اوزلی و سیدالسلطنه بن بدر عباسی و باکینگهام و جیمز موریه و کریستین نیبور اشاره کرد. برای همین، این فکر در من ایجاد شد که طی این پژوهش به کسانی که معتقدند در پوشهر لباس محلی وجود ندارد و کت و شورت را لباس محلی خود می‌دانند تلنگری بزنم و آنها را متوجه جنبه‌ی فرهنگی بزرگشان بکنم تا کمی پیش از پیش به این امر بپردازند.

این کتاب به صورت تحقیقات آکادمیک و دانشگاهی و با استفاده از گزارش‌های جهانگردان و سفرنامه‌نویسان نوشته شده است و حول محور پوشش در استان پوشهر می‌گذرد. ما در این راستا از بخش‌های مختلفی همچون شرایط آب و هوایی و تاثیر مذهب بر روی لباس و طبقات اجتماعی تاثیرگذار بر استان پوشهر یاد کرده‌ایم، چون هر کدام تاثیر مستقیم در طرز پوشش

دارند. در بخش آخر با مقایسه‌ی بوشهر با کشورهای حوزه‌ی خلیج فارس، اشتراکات آنها را به خواننده نشان داده‌ایم تا با آن کشورها نیز آشنا شود و درک متقابلی پیدا کند. این امر می‌تواند در این زمانه به طرح دوستی با کشورهای همسایه نیز بینجامد. در این جا لازم می‌دانم تشکر و قدردانی خود را به اساتید و دوستان عزیزم، جناب آقای محمدرضا بلادی پژوهشگر توانمند دوستی بوشهر، مهدی انصاری مدیر محترم انتشارات هلیله و آقایان عبدالله زارعی، حسین مختاری، مصطفی رضایی، محمد زجیر، عبدالمجید زارعی، حاج حیدر شادنیا و خانم‌ها: هاجر کریمی، بی‌بی نوری لطیفی و نقاشان ارجمند سیده اکرم و ویدا جعفری و هم‌چنین مسر عزیزم فاطمه شادنیا که در این پژوهش یار و یاورم بودند، تشکر نمایم.